

1. *Erica L.* — vřesovec

Erica LINNAEUS Sp. Pl. 352, 1753.

Lit.: HANSEN I. (1950): Die europäischen Arten der Gattung *Erica L.* Bot. Jb. 75: 1-81. — KLASTERSKÝ I. (1954): Vřesovec (*Erica carnea L.*), jeho rozšíření a význam pro otázku původnosti západočeských borů. Čas. Nár. Mus., sect. natur., 123: 195-203. — SÝKORA T. (1974): Vřesovec čtyřřadý - *Erica tetralix L.* na Malé jizerské louce v Jizerských horách. Živa 22: 204.

Vždyzelené keříky (ve Středozeří keře až nízké stromy). Kořeny větvenovité. Listy jehlicovité nebo šupinovité, přeslenité, vytrvalé, na okrajích podvinuté; řapíky krátké, zploštělé. Květy ve vrcholových nebo úžlabních okolících nebo v hroznech, 4četné; květní stopky se 2 nebo více listenci. Kališní lístky volné, zelené nebo narůžovělé, kratší než koruna; koruna zvonkovitá nebo baňkovitá, narůžovělá nebo bílá, za plodu vytrvalá; tyčinek 8 mezi laloky žláznatého terče; prašníky s přívěsky nebo bez nich. Plod 4pouzdrá, mnohosemenná tobolka. — Asi 530 druhů převážně v j. Africe, v j. a z. Evropě. — Entomogam. Autogam. Anemochor. Endomykorrhiza.

Význam: Některé druhy jihoafrických vřesovců se u nás často pěstují pro ozdobu v alpeích nebo v bytech, např. druhy: *E. rubens*, *E. taxifolia*, *E. cylindrica*.

- 1a Listy odstále brvitě; kališní lístky pýřité, na okrajích dlouze žláznaté; prašníky s dlouhými bazálními přívěsky . . . . . 1. *E. tetralix*
b Listy lysé; kališní lístky lysé; prašníky bez bazálních přívěsků . . . . . 2. *E. herbacea*

1. *Erica tetralix L.* — vřesovec čtyřřadý

Tab. 115/2

Erica tetralix LINNAEUS Sp. Pl. 353, 1753.

Exsikáty: Extra fines: DÖRFLER Herb. Norm., no 4903. — Fl. Siles. Exs., no 63. — Pl. Polon. Exs., no 55.

Keříky 20-70 cm vys., bohatě větvené. Větve hranaté, přímé, s roztroušenými žláznatými chlupy a zvláště v hor. částech hustě žláznaté pýřité. Listy ve 4četných přeslenech, jehlicovité, ± tupé, čárkovitě kopinaté, (3-)4-5(-6) mm dl., na okrajích podvinuté, s roztr. až 0,5 mm dl. žláznatými chlupy, v mládí pýřité. Květy ve vrcholových, nejčastěji 10-15květých okolících; květní stopky pýřité, se 2 nebo 3 listenci. Kališní lístky úzce kopinaté, 2-3 mm dl., pýřité, na okrajích s žláznatými až 1,5 mm dl. chlupy; koruna baňkovitá, 5-8(-9) mm dl., masově narůžovělá a na vrcholu krátce 4cípá; tyčinky z květu nevyčníkají; prašníky včetně 2 bazálních přívěsků 1,5-2,0 mm dl., přívěsky 0,5-0,8 mm dl.; čnělka přímá, z květu málo vyniklá, s hlavatou bliznou. Tobolky 3,0-4,5 mm dl., válcovité. Semena vejcovitá, hnědá, ca 0,7-0,8 mm dl. VI-VIII. Chf.

2n = 24 (extra fines)

Ekologie a cenologie: Ve světlých kulturních smrčínách nebo na vrchovištích (Malá Jizerská louka). Diagnostický druh svazu *Oxyccocco-Ericion* (v asociaci *Scirpo austriaci-Sphagnetum papillosoi* OSVALD 1923).

Rozšíření v ČSR: V současné době pouze v oreofytiku na dvou místech (Šumava—zplnělý a Jizerské hory—zde pravděpodobně pů-

vodní). Dříve dočasně zplnělý na několika lokalitách v oblasti mezofytika a oreofytika (s., v. a j. Čechy, s. Morava); od suprakolinního do montánního stupně (min.: Jestřebí u Doks, ca 280 m; max.: Malá Jizerská louka, ca 870 m). — Mapy: JEHLÍK Sborn. Severočes. Mus.-Přír. Vědy 1: 110, 1958; SLAVÍK FKS 1990: 73.

M: 25. Kruš. podh. (Telnice †), 46. Lab.pisk. (Arnoltice u Děčína †), 47. Šluk. pah. (Lobendavský vrch †; Partyzánský vrch †), 48. Luž. kotl. (Jablonec nad Nisou †; Vrkošovice †), 49. Frýdl. pah. (Luh u Frýdlantu v Čechách †; Arnoltický les u Habartic †), 52. Ral.-bez.tab. (Jestřebí u Doks †), 61. Dol. Pool. (Týniště nad Orlicí †), 74. Slez.pah. (Mikulovice †), 75. Jes. podh. (Hrubá Voda †). — O: 88. Šum. (Mrtvý luh u Volar; Černá v Pošumaví †), 92. Jiz. hory (Jizerka †; Malá Jizerská louka).

Poznámka: Druh na našem území zplnělý; zavlékán do kulturních lesů nejčastěji se sazenicemi smrku. Původnost výskytu je velmi pravděpodobná pouze na Malé Jizerské louce v Jizerských horách, kde charakter stanoviště je velmi podobný skandinávským lokalitám. Rovněž značná blízkost polských údajně autochtonních lokalit (přibližně 30 km) podporuje názor, že tato lokalita představuje jihovýchodní výspu původního souvislého rozšíření ve střední Evropě.

Celkové rozšíření: Západní a s. Evropa; na východ do stř. Finska a Litevské SSR; na jih od Horní Lužice a jz. Polska. Jinde jen zplnělý. — Mapy: BROWICZ et GOSTYŃSKA-JAKUSZEWSKA Atlas rozmieszczenia drzew i krzewów w Polsce 158, 1968; WALTER et STRAKA Arealkunde 308, 1970; MEUSEL et al. 1978: 332.

2. *Erica herbacea L.* — vřesovec pleťový

Tab. 115/1

Erica herbacea LINNAEUS Sp. Pl. 352, 1753. — Syn.: *Erica carnea L.* Sp. Pl. 355, 1753.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 251. — PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 243. — TAUSCH Herb.

Tab. 115: 1 *Erica herbacea*, 1a - část větévky. — 2 *E. tetralix*. — 3 *Andromeda polifolia*, 3a - květ. — 4 *Ledum palustre*. — 5 *Calluna vulgaris*.

Fl. Bohem., no 985. — Extra fines: DÖRFLER Herb. Norm., no 4561. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 2596.

Keříky 20-40 (-50) cm vys., bohatě větvené, s poléhavými větvemi, hranatými, lými. Květonosné větve vystoupavé až přímé, hustě olistěné, lysé. Listy ve 4četných přeslenech, jehlicovité, čárkovitě kopinaté, ± špičaté, (4-) 5-7 (-8) mm dl., od větví ± rovnovážně odstálé, lysé, lesklé, na okrajích jemně pilovité. Květy v hustých vrcholových, ± jednostranných, (10-)15-25květých hroznech; květní stopky lysé se 3 listenci. Kališní lístky úzce kopinaté, 3-4 mm dl., lysé, načervenalé; koruna zvonkovitá, 4,5-5,5 (-6,0) mm dl., masově narůžovělá až červená, na vrcholu se 4 vzpřímenými zuby; tyčinky z květu vyniklé; prašníky bez bazálních přívěsků, ± 2 mm dl.; čnělka přímá, z květu až 1 mm vyniklá, s nerozšířenou blízou. Tobolky válcovité, ± 4 mm dl. Semena vejcovitá, hnědá, ca 0,7-0,8 mm dl. III-VI. Chf.

2n = 24 (extra fines)

Ekologie a cenologie: Suché, světlé bory, někdy i balvanité sutě na silikátových horninách. Ve společenstvech svazu *Dicrano-Pinion*.

2. *Calluna* SALISB. — vřes

Calluna SALISBURY Trans. Linn. Soc. London 6: 317, 1802.

Lit.: NORDHAGEN R. (1938): Studien über die monotypische Gattung *Calluna* Salisb. Bergens Mus. Arb. 1: 1-70.

STEVENS P. F. (1970): *Calluna*, *Cassiope* and *Harrimanela*: a taxonomic and evolutionary problem. New Phytol. 69: 113-148.

Nízké vždyzelené keříky. Listy přisedlé, vytrvalé. Květy 4četné, ve vrcholových nebo úžlabních hroznech; květní stopky s několika listenci. Kališní lístky volné, korunovitě zbarvené, delší než koruna; koruna zvonkovitá, 4cípá a vytrvalá na plodech; tyčinek 8; prašníky s bazálními přívěsky a otevírající se podélnou štěrbinou. Plod tobolka. — Jediný druh, rozšířený v Evropě, na z. Sibíři a v s. Africe u Tangeru. — Entomogam. Autogam. Anemochor. Endomykorrhiza.

1. *Calluna vulgaris* (L.) HULL — vřes obecný

Tab. 115/5

Calluna vulgaris (LINNAEUS) HULL Brit. Fl. ed. 2, 1:114, 1808. — Syn.: *Erica vulgaris* L. Sp. Pl. 352, 1753.

Exsikáty: Pl. Českoslov. Exs., no 221. — Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 53. — PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 1265. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 986, 987 et 987b. — Extra fines: Herb. Fl. Reipubl. Sov. Ucr., no 82. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 2593. — Fl. Polon. Exs., no 356. — Pl. Polon. Exs., no 152. — Fl. Hung. Exs., no 68. — Fl. Rom. Exs., no 664 et 664 b.

Keříky (15-) 20-40 (-50) cm vys., bohatě větvené. Kořeny provazovité, často vřetenovitě ztlustlé. Přízemní větve často poléhavé nebo vystoupavé; hor. větve přímé, ± lysé až hustě přitiskle pýřité. Listy úzce kopinaté, člunkovité, na postranních nekvetoucích větévkách husté, střídavé, (1,5-) 2,0-2,5 (-3,0) mm dl., hustě střechovitě se kryjící, objímavé a na bázi protažené

Rozšíření v ČSR: Roztroušeně v z. Čechách, vzácně v j. Čechách a na jz. Moravě. Ostatní lokality jsou zcela pochybné a nověji nepotvrzené. Od suprakolinního do submontánního stupně (min.: Chalupy u Merklína, ca 400 m; max.: Vlčí kámen u Mariánských Lázní, ca 800 m). — Mapy: KLÁŠTERSKÝ 1954: 202; KLÁŠTERSKÝ Sborn. Nár. Mus., ser. B. 17: 133, 1961; LEOPOLDOVÁ et al. Acta Ecol. Natur. Region. 1971: 103, 1971; SLAVÍK FKS 1990: 73.

M: 22. Halštr. vrch. (Luby), 23. Smrč., 24. Hor. Pooří, 27. Tachov. bráz. (Ujezd u Domažlic), 28. Tep. vrchy – více lokalit v 28b. Kaň. Teplé (v prostoru mezi Chodovem, Stanovicemi a Loktem nad Ohří; Doubí u Karlových Varů), v 28c. Mnich. had. a v 28f. Svojs. pah. (Ošelin; Brod nad Tichou), 29. Doup. vrchy (Hroznětín u Ostrova †), 31. Plz. pah. (více lokalit v prostoru mezi Staňkovem, Merklínem, Stodem a Holýšovem), 35a. Holoubk. Podbrd. (Sv. Dobrotivá †), 37. Šum.-novohr. podh. (Dívčí Kámen u Zlaté Koruny †; Čertova Stěna a Luč u Vyššího Brodu; Lipno), 68. Mor. podh. Vysoč. (Šumná; Vranov).

Celkové rozšíření: Evropa - v Alpách a v podhůří Alp od Švýcarska po v. Rakousko; na sever přes jv. část NSR do z. poloviny Čech a jz. okraj NDR; na jih do stf. Itálie a na Balkánském poloostrově v Jugoslávii až po Makedonii. — Mapy: MUSEI et al. 1978: 331.

ve 2 ouška; listy na hlavních větvích řídké, vstřícné, 2-3 (-4) mm dl., na bázi s 2 výrazně protaženými oušky. Květy krátce stopkaté; stopky pýřité; listence 4-6, nahloučené pod květem a napodobující kalich. Kališní lístky obevčeté, 3-4 mm dl., jasně fialově růžové nebo bílé; cípy korunních lístků ± 2 mm dl.; prašníky včetně přívěsků ± 2 mm dl.; čnělka přímá nebo slabě zakřivená, z květu málo vyniklá. Tobolky kulovité, 1,5-2,0 mm v průměru, chlupaté. Semena vejcovitá, hnědá, ca 0,1-0,3 mm dl. VII-IX. Chf.

2n = 16 (ČSR: 66. Hornosáz. pah.)

Ekologie a cenologie: Vřesoviště, pastviny, vrchoviště, suché i vlhké světlé lesy, skály, písčiny, často ve velkoplošných porostech. Výrazně světlomilný acidofilní druh, ukazatel kyselých půd. Diagnostický druh třídy *Nardo-*